

Program för trygghet och säkerhet - 2020-2023

Motala kommun

Beslutsinstans: Kommunfullmäktige
Datum: 2019-12-09
Reviderande instans: Kommunfullmäktige
Datum: 2020-05-11
Gäller från: 2020-05-11

Diarienummer: 19/KS 0205
Paragraf: §196
Diarienummer: 19/KS 0205
Paragraf: §68

Inledning

Kommunens trygghets- och säkerhetsarbete utgår från de nationella målen för säkerhet och bedrivs för att värna fyra övergripande områden.

Människors liv och hälsa utgör kärnan i arbetet. Allt trygghets- och säkerhetsarbete handlar direkt eller indirekt om att värna de som bor och vistas i kommunen. För att värna individen måste vi också värna **samhällets funktionalitet**. I kommunen finns ett antal särskilt samhällsviktiga verksamheter, exempelvis vård, omsorg, dricksvattenförsörjning och väghållning, som måste fungera, till vardags såväl som vid oönskade händelser.

Arbetet syftar också till att förebygga och begränsa skador på såväl **miljö som egendom**, såsom värdefulla kultur- och naturmiljöer, byggnader och infrastruktur. Med kommunens politiska uppdrag följer även ett särskilt ansvar att värna de grundläggande värden som organisationen och samhället vilar på: **demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter**. Värnandet av dessa grundläggande värden är en förutsättning för att skapa förtroende för kommunens verksamheter och institutioner.

Genom att värna dessa områden bidrar arbetet till att uppnå visionen om Motala som en öppen och levande kommun som vi alla trivs i och som gör oss stolta.

Enligt lag (2003:788) om skydd mot olyckor (LSO) och lag (2000:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH) ska varje kommun upprätta ett handlingsprogram för räddningstjänst och förebyggande verksamhet samt arbetet med krisberedskap. Utöver lagens krav ställer kommunen egna krav på sin verksamhet när det gäller såväl brottsförebyggande- som säkerhetsarbete. Intentionen med detta program är att samla alla dessa delar av arbetet inom trygghet och säkerhet i ett gemensamt styrdokument. Programmet utgörs därför av fem delområden som kommunen valt inom trygghets- och säkerhetsfrågor. De fem delområdena är brottsförebyggande arbete, olycksförebyggande arbete, internt säkerhetsarbete, informationssäkerhet, samt krisberedskap och civilt försvar.

Programmet syftar till att skapa strategisk inriktning för kommunens samlade trygghets- och säkerhetsarbete under åren 2020-2023 samt att förtydliga arbetssätt och ansvarsförhållanden. Därigenom ska programmet bidra till att alla känner trygghet och har förtroende för kommunens förebyggande arbete och förmåga att hantera oönskade händelser.

Till detta övergripande program finns tillhörande delprogram för skydd mot olyckor som beskriver räddningstjänstens förebyggande arbete och den operativa förmågan att utföra en räddningsinsats.

Koppling till andra lokala styrdokument

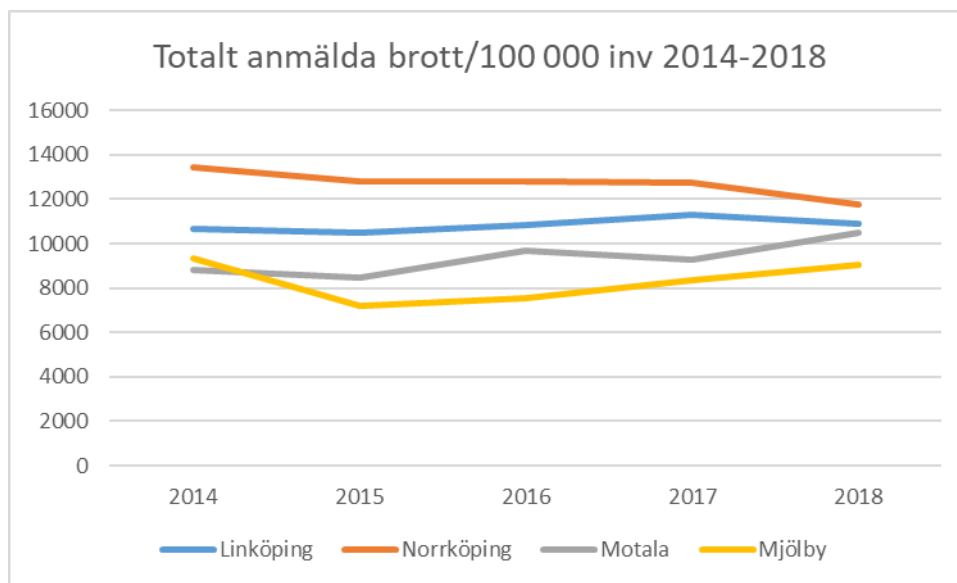
- Policy för säkerhet och trygghet
- Policy för informationssäkerhet
- Samverkansöverenskommelse med Polis
- Handlingsplan Våldsbejakande extremism
- Räddningstjänstens handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor

Nulägesbeskrivning

Brottsförebyggande arbete

Brottsligheten ökar generellt med tätortsgraden, vilket denna graf visar - ju fler människor desto mer frestelser och friktioner. I större städer/tätorter sker procentuellt fler brott än på mindre orter.

Brottsligheten i Motala, mätt i antal anmälda brott, har varierat över tid. Trenden över femårsperioden är negativ för Motalas vidkommande. Mellan 2017 och 2018 ser vi en tydlig ökning.

I bostadsområden med socioekonomiska utmaningar tenderar brottslighet och ordningsstörningar att vara mer vanligt förekommande än i andra bostadsområden. I dessa områden behövs insatser för integration och jämlika livsvillkor.

Det finns en stor oro kring narkotikans utbredning i kommunen. Resultat från avloppsmätningen 2018 tyder på att amfetaminanvändningen har mer än fördubblats på ett år och vi ligger högt när det gäller cannabis. Polisens bild är densamma. Attityder kring cannabis blir allt mer liberala bland unga. Det förebyggande arbetet behöver stärkas.

Vidare finns en stor oro kring unga i utanförskap som driver runt i Motala, främst på kvällar och helger. Brist på vuxna som finns ute dessa tider gör att det är en fri arena att verka på. I kombination med en ökad narkotikaproblematik ser vi stora risker och att dessa unga ofta hamnar mellan stolarna i kommunens verksamheter.

Intern säkerhet

Det interna säkerhetsarbetet ska skydda den kommunala verksamheten så att den kan bedrivas kontinuerligt med ett minimum av driftstörningar, skador och olyckor. I arbetet ingår även kommunens försäkringskydd. Arbetet omfattar övergripande interna säkerhetsfrågor som samordning av det systematiska brandskyddsarbetet (SBA), riskhantering och skaderapportering. Fokus ligger på vardagsrisker i respektive verksamhet.

Kommunen drabbas årligen av olika former av tillbud och incidenter av varierande slag. Det kan röra sig om skador på exempelvis egendom, personer eller miljön, och kan vara orsakade av stöld, skadegörelse, hot och våld, brand, olyckor m.m. Detta kan medföra bland annat höga ekonomiska kostnader, dålig arbetsmiljö eller förlorad tillit och förtroende. Det finns idag flera olika typer av rapporteringssystem och rutiner dock ingen samordnad möjlighet att sammanställa statistik för att få en samlad och kommungemensam bild av läget.

Kommunens systematiska brandskyddsarbete bedrivs idag med stor variation av kvalitet och omfattning i olika verksamheter. Även här saknas en samsyn och gemensamma rutiner.

I dagens skola upplever såväl personal som elever en tuffare och otryggare arbetsmiljö även i Motala. Att skapa bättre kunskap och rutiner i att hantera hot och våld i skolmiljön är viktigt. Ett arbete kring detta har inletts under 2019 i kommunens gymnasieskolor, något som behöver fortsätta även i övriga skolor.

Informationssäkerhet

Informationssäkerhet omfattar hanteringen av kommunens samtliga informationstillgångar utan undantag. Med detta avses all information oavsett om den behandlas manuellt eller automatiserat och oberoende av i vilken form eller miljö den förekommer.

Kommunens informationssäkerhetspolicy reviderades under 2019 och ligger till grund för arbetet med informationssäkerhet.

Med ökad samverkan mellan organisationer, utökat informationsutbyte och flera e-tjänster mot allmänhet och företag ställs krav på att säkerhetsfrågorna behandlas seriöst och kompetent. Att informationssäkerhetsarbetet är organiserat och strukturerat är en förutsättning för att skapa nödvändig kvalitet och säkerhet kring den information som hanteras och för att säkerställa investeringar inom IT-området samt vidmakthålla omvärldens förtroende.

Dataskydd

Dataskyddet är en delmängd under informationssäkerheten som särregleras i Dataskyddsförordningen. Idag är kunskapen hos medarbetarna om dataskydd i förhållande till de individuella arbetsuppgifter begränsade och ojämnt fördelade.

Det pågår en kartläggning av personuppgiftsbehandlingarna inom respektive förvaltning för att skapa en nulägesbild som ska bidra till en medvetenhet om vilka arbetsinsatser som kommer krävas för att nå upp till kraven i General Data Protection Regulation (GDPR).

Idag råder ovisshet inom kommunen vad en säker personuppgiftsbehandling innebär. Om tillsynsmyndigheten utför kontroll kan felaktigt utförda personuppgiftsbehandlingar resultera i höga administrativa sanktionsavgifter.

Olycksförebyggande arbete

Enligt kommunens analys av händelser som kan föranleda en räddningsinsats kan Motala kommun inte sägas ha större riskbild än andra kommuner i länet eller riket. De stora industrier som tidigare bidrog med risker i kommunen finns inte längre kvar. Den vanligaste olyckan, trafikolycka, har en positiv trend jämfört med både regionen och riket.

Den vanligaste platsen där det brinner är i bostaden. På grund av få inträffade bränder är det svårt att dra någon slutsats om hur Motalas trend följer länets och rikets. Dessa visar dock på en långsiktig positiv trend. Den vanligaste typen av brand i annat än byggnad är avsiktlig brand, vilket är komplext att förebygga och kräver gemensamma insatser från flera aktörer. Det har under vintern 2018/2019 gjorts ansträngningar med att rusta upp de iordningställda grillplatser som kommunen hänvisar till.

Utsläpp av farligt ämne sker främst i Motala kommun och är till övervägande del mindre utsläpp av drivmedel eller olja. Det ska dock inte bagatelliseras med tanke på att drivmedel kan förstöra stora mängder dricksvatten och att Vättern är en stor dricksvattentäkt. En olycka med farligt gods på exempelvis motalabron skulle kunna få stora konsekvenser för Vättern.

Motala kommun har tidigare varit förskonad från stora bränder i skog och mark. Under våren 2019 inträffade dock två större bränder samtidigt i Tjällmo och Godegård. Framförallt skogsbranden i Tjällmo blev väldigt omfattande och krävde stora resurser. Efter branden har flera utvärderingar gjorts som bland annat visar på vikten av god förmåga till ledning och tillgång till resurser. Kommunen har stora ytor skog. Även om statistiken historiskt inte visat hög sannolikhet för skogsbränder så är det konstaterat att en skogsbrand kan få stora konsekvenser och kräver stora resurser. Följaktligen behöver kommunen ha en god beredskap att hantera skogsbränder.

Drunkningstillbudet i Motala har ökat i antal de senaste åren. Vad det beror på är svårt att avgöra men ökningen verkar stämma överens i tid med att befolkningstillväxten i Motala ökar. Möjligen är det också så att mängden badgäster i Motala ökat de senaste åren. Samtidigt sker de flesta drunkningstillbudet snarare i områden förknippade med båtar än med bad.

Krisberedskap och civilt försvar

Kommunen är skyldig att analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen och sammanställa resultatet i en risk- och sårbarhetsanalys. Sammanfattningsvis bedöms kommunen ha en god generell förmåga till krishantering i samtliga analyserade scenarion. Sårbarheter härrör främst till faktorer och konsekvenser i det geografiska området, t ex utkylda bostadshus och smittspridning utanför kommunens verksamheter, där kommunen har begränsad möjlighet att påverka händelser och beredskap. Brister i kommunens verksamheter härrör främst till avsaknad av reservkraft och bristande planering.

Under den gångna mandatperioden har en ny central krisledning implementerats. Krisledningsorganisationen har prövats både i en regional samverkansövning med temat drivmedelsbrist, men också i samband med en omfattande skogsbrand utanför Tjällmo.

Utvärderingar från de båda tillfällena visar på att Motala kommun nu har en krisorganisation som är rustad för att hantera olika allvarliga störningar i samhället och kan samverka med övriga aktörer i länet. I det fortsatta utvecklingsarbetet behöver den interna kommunikationen förbättras, och verksamheternas roller, ansvar och kontaktytor med den centrala krisledningen tydliggöras. Vidare behöver kommunen stärka relationerna till samhällsviktiga aktörer, både privata och offentliga, inom det geografiska området, och i samverkan med dessa uppnå samordning av förberedelser inför krissituationer.

Civilt försvar

Civilt försvar är den verksamhet som bedrivs av ansvariga aktörer i syfte att göra det möjligt för samhället att hantera situationer då beredskapen höjs, för att skydda befolkningen, säkerställa samhällsviktiga funktioner och stödja Försvarsmakten. Civilt försvar är en del av totalförsvaret och bygger på den fredstida krisberedskapen.

Regeringen har angivit att det förändrade säkerhetspolitiska läget kräver ett återupprättat totalförsvaret.

Enligt en överenskommelse mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Sveriges kommuner och landsting (SKL) om kommunernas arbete med civilt försvar för perioden 2018-2020 ska kommunen påbörja arbetet med att fastställa en krigsorganisation och krigsplacera sin personal.

Arbetet med beredskapsförberedelser inom det civila försvaret skapar behov av ett utökat och stärkt arbete med säkerhetsskydd. Med säkerhetsskydd menas att skydda den information och de verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och vissa andra hot.

Mål och prioriteringar

Kommunens trygghets- och säkerhetsarbete styrs både av grunduppdraget, det vill säga uppgifter som är reglerade i lag eller avtal, och av politiska prioriteringar och resultatmål. De politiska prioriteringarna och resultatmålen utgår från riskbilden i nulägesbeskrivningen och ligger till grund för aktiviteter för att uppnå kommunens vision.

Visionen för Motalas utveckling - Motala – den öppna, stolta och nyskapande sjöstaden – uttrycks i den lokala utvecklingsplanen, LUP, som också innehåller fyra politiskt prioriterade områden för Motala under mandatperioden 2019-2022. Trygghets- och säkerhetsarbetet har bäring på samtliga prioriterade områden – en sund ekonomi, tillväxt i hela Motala, det goda livet i Motala, och ett sammanhållet Motala.

Ett väl fungerande trygghets- och säkerhetsarbete leder till minskade samhällskostnader, trygga kommunala verksamheter med få störningar eller oönskade händelser, samt en ökad trygghet och trivsel i samhället för motalabon. Arbetet bidrar därmed till att bibehålla och öka kommunens attraktionskraft som en plats där människor vill leva, bo och verka samt att skapa förtroende för kommunen som organisation.

För de prioriterade områdena finns 14 resultatmål formulerade som syftar till att mäta utvecklingen inom respektive område. Varje resultatmål påvisas med hjälp av ett antal nyckeltal som mäts kvantitativt eller kvalitativt.

Kommunens trygghets- och säkerhetsarbete kopplas till resultatmål nummer 14:

Ett samhälle att lita på

Målet ska uppnås genom främst ett förebyggande arbete men också en förmåga att hantera oönskade händelser. Hela samhället, från den enskilde medborgaren till samhällsviktiga verksamheter, har ett ansvar för att hela Motala kommun ska vara en trygg och säker plats.

Som särskilda satsningar för mandatperioden vill kommunen:

- I samverkan med polisen öka insatserna mot narkotikaproblematiken.
- Genomföra områdesutveckling, med Charlottenborg som förebild, i samtliga bostadsområden med socioekonomiska utmaningar.

(prioriteringarna ovan förutsätter ett sektorsövergripande samarbete mellan olika nämnder och förvaltningar internt i kommunen samt ett nära samarbete med polisen samt olika externa aktörer)

- Fortsätta arbetet för minskat hot och våld i skolmiljön (bildningsnämnden)
- Underhålla kommunens gator och vägar enligt uppsatta mål. Bland annat ska huvudstråk inom gång- och cykelbanor saltsopas för att väglaget även vintertid ska vara jämförbart med sommarhalvårets rena torra och halksäkra underlag (samhällsbyggnadsförvaltningen)
- Genomföra regelbundna kontroller av bottnen vid kommunens utomhusbad och utplacerad livräddningsutrustning (tekniska serviceförvaltningen)
- Genomföra åtgärder utifrån räddningstjänstens handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor (samhällsbyggnadsförvaltningen)

- Utredda förutsättningar för ett gemensamt arbetssätt för skade- och incidentrapportering inom kommunen (kommunstyrelsen)
- Påbörja klassning av information och IT-system efter känslighet för att få rätt skydd samt inventera och registrera alla pågående personuppgiftsbehandlingar (samtliga nämnder)
- Regelbundet utbilda och öva kommunens medarbetare och förtroendevalda för att öka kunskapen och medvetenheten inom trygghets- och säkerhetsområdet (samtliga nämnder)
- Upprätta planer för att kunna upprätthålla kommunens samhällsviktiga verksamheter oavsett störning (samtliga nämnder)
- Upprätta krisledningsplaner på förvaltningarna samt tydliggöra hur kommunikation och samordning sker mellan förvaltningarna och den centrala krisledningen (samtliga nämnder)
- Upprätta planer för hur kommunen leder och samordnar krishanteringsarbetet inom det geografiska området vid en extraordinär händelse (kommunstyrelsen)
- Regelbundet genomföra informationsinsatser till allmänheten för att förtydliga vilka förväntningar det offentliga har på den enskilda och vilka förväntningar den enskilda kan ha på det offentliga inom trygghets- och säkerhetsområdet (samtliga nämnder)
- Utredda möjligheten till utsedda trygghetspunkter i kommunen där allmänheten kan få tillgång till exempelvis el, värme, vatten eller information vid en samhällskris (kommunstyrelsen)
- Planera för den verksamhet som kommunen ska bedriva under höjd beredskap (kommunstyrelsen ansvarig för genomförande, samtliga nämnder ansvarar för att berörd personal deltar)
- Fastställa krigsorganisation och krigsplacera nyckelpersoner (kommunstyrelsen ansvarig för genomförande, samtliga nämnder ansvarar för att berörd personal deltar)

Programmets inriktning ska ligga till grund för nämndernas trygghets- och säkerhetsarbete. Varje förvaltning formulerar aktiviteter i sina verksamhetsplaner med koppling till inriktning och prioriteringar i programmet. Kommungemensamma aktiviteter kan fastställas i kommundirektörens ledningsgrupp och därefter föras in i förvaltningarnas verksamhetsplaner.

Uppföljning av måluppfyllnad och efterlevnad av programmet sker i samband med verksamhetsuppföljning och internkontroll.

Övergripande process för trygghets- och säkerhetsarbete

En förutsättning för ett framgångsrikt trygghets- och säkerhetsarbete är att arbetet bedrivs i strukturerade och systematiska former. Kommunfullmäktige beslutade redan 2012 att samla säkerhetsfrågorna i ett politikområde för trygghet och säkerhet men arbetssättet har inte fullt ut anpassats efter detta. Fortfarande saknas samordning mellan kommunens verksamheter och enhetliga och kommungemensamma arbetssätt och metoder för de olika områdena.

Under perioden för detta program vill kommunen arbeta fram en gemensam process för trygghets- och säkerhetsarbetet, integrerad med kommunens övriga processer. Arbetet omfattar samtliga verksamheter men riktas även utåt mot brukare/kunder/medborgare, försäkringsbolag, berörda myndigheter och leverantörer.

De analyser, planer och övrigt arbete som genomförs inom området ska ha en tydlig koppling till varandra. Genom ett sådant förhållningssätt undviks dubbelarbete och resurser utnyttjas på ett effektivt sätt, samtidigt som beslutsunderlag för riskhantering förbättras. Dessutom riskerar inte viktiga områden inom trygghets- och säkerhetsarbetet att falla bort, eller att tyngdpunkten i arbetet blir felaktig.

Enligt sitt verksamhetsansvar ska varje förvaltning identifiera och analysera samt föreslå åtgärder för att förebygga eller öka förmågan att hantera oönskade händelser som kan inträffa inom egen verksamhet. Analyserna ska ligga till grund för det förebyggande arbetet och de planer som behövs för att kunna säkerställa hantering av händelsen om den ändå skulle inträffa.

Förvaltningarnas resultat sammanställs tillsammans med övergripande analyser för kommunens geografiska område samt utvärderingar från övningar eller inträffade händelser. Sammanställningen resulterar i en gemensam riskbild med hot, risker och sårbarheter inom hela trygghets- och säkerhetsområdet och ska ligga till grund för kommande program.

Arbetet ska följas upp årligen tillsammans med föregående års verksamhetsplaner. Uppföljningen blir underlag för nästkommande års planeringsprocess och de nya verksamhetsplanerna.

Organisation och ansvar för arbetet med trygghet och säkerhet

Allt säkerhets- och trygghetsarbete utgår från ansvarsprincipen vilken innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden även har det vid händelse av störningar. Här redovisas enbart de ansvarsområden som direkt ingår inom ramen för detta program.

Kommunfullmäktige	Fastställer programmet under det första året i varje ny mandatperiod samt kommunens säkerhets- och trygghetspolicy.
Kommunstyrelsen	Har det övergripande ansvaret för kommuninvånarnas säkerhet och trygghet. Kommunstyrelsen är ansvarig för programmets aktualitet, för att revideringar genomförs samt för att den antas av kommunfullmäktige i början av varje mandatperiod.
Nämnderna och förvaltningarna	Ansvarar inom sina respektive områden för att trygghets- och säkerhetsarbetet bedrivs enligt programmet och de lagar och avtal som gäller.
Samhällsbyggnadsnämnden	Ansvarar för att uppfylla kraven i delprogram om skydd mot olyckor som kan föranleda en räddningsinsats. Beslutar om organisation av räddningstjänst. Ansvarar genom Räddningstjänsten för underhåll och prov av utrustning för utomhusalarmering.
Gemensam ledningsförvaltning	Ansvarar för att det finns en organisation med befogenheter och resurser för arbetet med säkerhet och trygghet. Förvaltningen har en samordnande funktion och ansvarar för framtagande av metoder och processer för kommunens samlade säkerhets- och trygghetsarbete. Förvaltningen stödjer, utbildar och informerar kommunens förvaltningar samt sammanställer genomförda analyser och följer upp förvaltningarnas verksamhetsplaner inom området. Förvaltningen driver också olika projekt av framför allt kommungemensam och samverkande karaktär.